

Beslutningsforslag nr. B 73. Fremsat den 20. marts 1984 af Erik B. Smith (S), Hanne Andersen (S), Mette Groes (S), Qvist Jørgensen (S), Torben Lund (S), Lykketoft (S), Henning Rasmussen (S) og Taanquist (S)

Forslag til folketingsbeslutning

om ældres retssikkerhed

Folketinget opfordrer regeringen til i folketingsåret 1984-85 at fremsætte forslag om:

1. En omfordeling af det rådighedsbeløb, der udbetales til kommunerne til dækning af omsorgsarbejde og personlige tillæg til pensionister. Rådighedsbeløbet bør fremover fordeles til kommunerne efter samme retningslinier som det varmetilskud, der udbetales til pensionister.
2. Faste regler, der med bevarelse af den skønmæssige bestemmelse i pensionsloven om tildeling af personlige tillæg tilnærmer sig retsprincippet for personlige tillæg vedrørende udgifter til medicin, briller, tandbehandling og tandprotese, sko, fodpleje, befordring, flytteudgifter, udgifter til fysioterapeut, diætkost og telefon.
3. At der oprettes råd på alle plejehjem. Rådet bør sammensættes af en bred kreds af personer, f.eks. 1 repræsentant for kommunens socialudvalg, repræsentanter for beboerne, personale, pensionist- og omsorgsorganisationer, pårørende og eventuelt repræsentanter for de sociale forbrugergrepper i kommunen. Også andre uden for institutionen kan bringes i forslag, hvis de har en særlig interesse i institutio-

nens arbejde.

Rådet skal påse, at man på den enkelte institution yder en omsorg med den fornødne kvalitet, giver beboerne valgmuligheder, respekterer deres værdighed og selvbestemmelsesret og i øvrigt får tilrettelagt en hverdag, der ligger tæt op ad, hvad beboerne selv ønsker.

Klager fra en beboer angående disse mere ubestemmelige forhold skal indgives til rådet, der udtaler sig og videresender klagen til det sociale udvalg i kommunen. Socialudvalget træffer herefter afgørelse i sagen. Socialudvalgets afgørelse kan indbringes for amtsankenævnet, der som uafhængig myndighed kan undersøge forholdene, og som har mulighed for at give kommunen påbud eller pålæg om at gribe ind over for uacceptable forhold på linie med embedslægeinstitutionen, der inden for sit område kan fremsætte forpligtende påbud.

Amtsankenævnet kan tage sager op af egen drift.

4. At fremsætte forslag til ophævelse af det såkaldte lommepengebegreb, således at plejehjemsbeboere i princippet får udbetalt pensionen og herefter betaler for opholdet.

Bemærkninger til forslaget

Ad punkt 1. Rådighedsbeløbet.

Den nuværende beregningsform for tildeling af rådighedsbeløb til kommunerne tager ikke hensyn til den enkelte pensionists økonomiske forhold, men tildeler et fast beløb pr. pensionist i kommunen. Dette har medført åbenbare skævheder, idet nogle kommuner har mange pensionister med gode indtægter, hvorfor disse kommuner er i stand til at yde tilskud, der er større, og som omfatter flere områder end kommuner med mange pensionister, hvor pensionisterne er uden anden indtægt end pensionen.

En omfordeling af rådighedsbeløbet efter samme retningslinjer som varmetilskuddene betyder, at kommuner med mange enlige og med mange pensionister uden anden indtægt end pensionen vil blive stillet økonomisk bedre, således at de bedre bliver i stand til at imødekomme de behov, disse pensionistgrupper har.

ad punkt 2. Tildeling af personlige tillæg

Mange pensionister oplever en ansøgning om et personligt tillæg som en ubehagelig og ydmygende foreteelse. I det omfang ansøgningen bliver afslået, forstærkes denne opfattelse. De mest almindeligt forekommende anmodninger om hjælp i henhold til bestemmelserne om personlige tillæg i pensionslovgivningen bør udformes på en sådan måde, at pensionisterne på forhånd kan se, om de er berettigede til at få hjælp eller ikke, dvs. udarbejdes efter rimeligt objektive kriterier.

Det er klart, at man ikke kan afskaffe muligheden for at yde en skønmæssig ydelse i det enkelte tilfælde, men det bør snarere være undtagelsen end hovedreglen.

Ud fra ønsket om en højere grad af retsydelser for pensionister bør det positivt overvejes at give adgang til tildeling af bistandstillæg og plejetillæg til personer over 67 år.

ad punkt 3. Råd

Den sociale tilsynsmyndighed er socialstyrelsen, og den kommunale tilsynsmyndighed er tilsynsrå-

det i amtet. Klager over det kommunale personale eller sagsbehandlingen hører under den kommunale tilsynsmyndighed, medens klager over forsørgens udøvelse på institutioner under bistandsloven hører under de sociale tilsynsmyndigheder.

De sociale tilsynsmyndigheder har ingen sanktionsmuligheder, hvis der handles i strid med loven, men tilsynsmyndigheden kan anmode den kommunale tilsynsmyndighed om at iværksætte sanktioner efter den kommunale styrelseslov.

Der er ikke i dag fastsat regler for, hvordan et beboerråd bør sammensættes, eller hvilke opgaver der henhører under beboerrådet, men det er bestemt, at kommunalbestyrelsen fastsætter beboerrådets opgaver.

Et rundspørge i 1979 viste, at af 203 institutioner var der beboerråd ved 48 institutioner. Rådene behandlede fortrinsvis spørgsmål om inventarskaffelse, kostplan, sociale aktiviteter og underholdning. Nogle råd tog sig af klager, men kun få råd blev kontaktet ved tilsynsbesøg eller modtog orientering om tilsynets gennemførelse.

Den begrænsede indflydelse begrundes af institutionerne først og fremmest med, at beboerne har en dårlig helbredstilstand, og det var også den begrundelse, man anførte for, at der slet ikke var nedsat beboerråd.

Ifølge bistandsloven har kommunalbestyrelsen en særlig forpligtelse til at føre tilsyn med forholdene på plejehjemmene. Det er kommunalbestyrelsen, der selv bestemmer, hvordan tilsynet skal udøves, dog således, at det i videst muligt omfang skal ske i samråd med beboerrådene. Amtsrådene kan yde vejledning og foretage undersøgelser i forbindelse med spørgsmål om driften af plejehjem.

Embedslægerne fører tilsyn med plejehjemmene, men dette tilsyn omfatter ikke den enkelte beboers forhold. Det vedrører alene sundhedsmæssige forhold, herunder en forsvarlig sundhedsmæssig pleje, medicinadministration, hygiejne, samt om der findes det fornødne sygeplejepersonale. Embedslægerne kan, når de skønner det nødvendigt af hensyn til de sundhedsmæssige forhold, bede

kommunalbestyrelsen om at udstede påbud eller forbud over for institutionen. Klager over embedslægerens virksomhed kan indbringes for sundhedsstyrelsen og indenrigsministeriet. Embedslægetilsynet er således et uafhængigt tilsyn, omfattende en del af institutionsforholdene.

Når man vurderer, om der er tilstrækkelig retssikkerhed for de ældre på institutionerne, kan det godtgøres, at objektivt konstaterbare forhold, som f.eks. om maden er ernæringsmæssig rigtigt sammensat, krav til køkkenindretning, bygningsmæssige forskrifter, brandsikring, personalenormering, medicinopbevaring, medicinordination m.v., i dag kontrolleres af forskellige myndigheder, og at det næppe giver alvorlige tilsynsproblemer. Anderledes forholder det sig med det mere ubestemmelige i det daglige arbejde, som f.eks. om omsorgen ydes med den fornødne kvalitet og respekt for beboernes værdighed, om deres selvbestemmelse respekteres, om de får de ydelser, de har behov for, og lignende.

Der bør derfor indføres en pligt for kommunerne til på hver institution at oprette et råd med en bred sammensætning. Dette institutionsråd skal have tillagt en kompetence til at behandle klager over disse mere ubestemmelige ting. Klagerne videregives herefter til socialudvalget, der træffer afgørelse i sagen. Denne struktur vil give beboerne en god retsbeskyttelse. Socialudvalgets afgørelse skal herefter kunne indbringes for amsankenævnet. Amsankenævnet skal endvidere have mulighed for at kunne tage sager op af egen drift, hvis nævnet for eksempel gennem dagspressen erfarer om forhold, der ligger inden for det her beskrevne. Ved oprettelse af dette råd og indførelse af en klageadgang bliver de ældres retsbeskyttelse på institutionerne styrket, ligesom den omstændighed, at amsankenævnet af egen drift kan gribe ind, betyder, at nævnet gennem sine undersøgelser hurtigt kan få rensset personalet for mistanke, hvis der gennem dagspressen videregives urigtige oplysninger om forholdene på et bestemt plejehjem.

Ankenævnet er i forvejen den lokale uafhængige klageinstans inden for det sociale område. Der oprettes således ikke et nyt klageorgan – ankenævnet får blot udvidet sin kompetence.

ad punkt 4. Lomme pengebegrebet

Efter de gældende regler inddrages pensionen fra førstkommande 1. efter den måned, hvor man

er indlagt på institutionen. Herefter udbetales der et beløb til personlige fornødenheder, kaldet lomme penge.

Fra pensionistorganisationerne er det ofte fremført, at det opleves som ydmygende og unødvendigt umyndiggørende, at pensionen inddrages og man får udbetalt penge til personlige fornødenheder. Pensionistorganisationerne ønsker, at man bevarer sin pension og får mulighed for at betale for opholdet.

Dette princip er rigtigt, men man må være opmærksom på, at de nuværende institutioner er beregnet til, at beboerne får samtlige ydelser, institutionen kan levere, således at valgfriheden er begrænset. Den yderste konsekvens af afskaffelse af lomme pengene og udbetaling af pensionen er, at der er valgfrihed, om man ønsker f.eks. institutions mad, eller man ønsker at købe det fra en nærliggende restaurant. I det omfang den enkelte institution kan tilpasse sig beboernes ønsker, må man tilstræbe, at der gives beboerne størst mulig valgfrihed for de ydelser, der tilbydes på institutionen, og at man herefter betaler særskilt for ydelserne. I den forbindelse skal man i hver institution udarbejde en husorden, der er bindende for beboerne, således at man ved indflytning er klar over, hvor stor en grad af valgfrihed der er vedrørende de enkelte ydelser fra institutionen. Beboere, der er ude af stand til selv at afgøre, om de ønsker institutionens tilbud eller tilbud udefra, eller beboere, der ikke ønsker udbetalt pensionen, bør fortsat kunne modtage beløbet til personlige fornødenheder.

Forslaget om at ophæve lomme pengebegrebet skal ses i sammenhæng med ønsket om at ændre de forskellige refusionsregler vedrørende ældreboliger, således at der i lovgivningen ikke gøres forskel mellem de forskellige boformer. Gennem en husorden på den enkelte institution reguleres forholdet mellem beboerne og institutionen, således at f.eks. et plejehjem med såkaldte »tunge plejehjemspatienter« kan give alle ydelser til sine beboere, medens et »let« plejehjem kan give en højere grad af valgfrihed for sine beboere, ligesom der vil blive tale om, at overgangen fra pensionistbolig til beskyttet bolig og kollektivbolig bliver mindre udtalt.

Det er ikke uden praktiske problemer at ophæve lomme pengebegrebet, og forslagsstillerne er indstillet på, at man gennem en række forsøg landet over får lejlighed til at vurdere, hvorledes en ophævelse mest hensigtsmæssigt gennemføres.